

VEGYI ANYAG HÍRLEVÉL

„Vegyszerezett világ – kampány a fenntartható vegyianyag használatért” KEOP-6.1.0/B-2009-0003

**Levegő Munkacsoport • 1075 Budapest, Károly körút 3/a. • telefon: (06-1) 411-0510,
e-mail: levego@levego.hu**

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Regionális Fejlesztési Alap
társfinanszírozásával valósult meg.

Befektetés a jövőbe

**ÚMFT infovonal:
06 40 638 638**

nfu@nfu.gov.hu • www.nfu.gov.hu

Új Magyarország
FEJLESZTÉSI TERV

VEGYI ANYAG HÍRLEVÉL

LEVEGŐ MUNKACSOPORT, 2009. DECEMBER

**Kellemes karácsonyi ünnepeket
és boldog új évet kívánunk minden olvasónknak!**

MI KERÜL A KARÁCSONYI ASZTALRA?

Európa négy országában vizsgálta karácsony előtt az élelmiszerek növényvédőszer-maradék tartalmát a Növényvédelmi Akcióhálózat.

LASSAN ELTŰNIK AZ AMALGÁM

Az Egészségügyi Világszervezet szakértői a higanytartalmú fogtömések használatának befejezését javasolják.

ÚJ FELADATOK 25 ÉVVEL A BHOPALI KATASZTRÓFA UTÁN

25 évvel a több ezer halálos áldozatot követelő bhopal-i vegyiüzem-robbanás után már nem a balesetek, hanem a hosszú távú hatások jelentik a mesterséges anyagokkal kapcsolatos legnagyobb kockázatot.

A VISELKEDÉST IS BEFOLYÁSOLJÁK A MESTERSÉGES ANYAGOK

Amerikai vizsgálatok szerint azok a kisfiúk, akik magzatként nagyobb mennyiségű hormonális hatású ftalátnak voltak kitéve kevésbé kedvelik a fiús játékokat.

NÖVELTÉK A GYOMIRTÓSZER-FELHASZNÁLÁST A GÉNMODOSÍTOTT NÖVÉNYEK

Amerikai adatok szerint az olyan génmódosított növények, mint a gyomirtó hatású glifozátnak ellenálló génmódosított szójafajták elterjedése következtében jelentősen nőtt a növényvédőszer-felhasználás.

ÚJABB ANYAGOK KERÜLTEK A „KÜLÖNÖSEN AGGODALOMRA OKOT ADÓ” VEGYÜLETEK KÖZÉ

Az Európai Vegyianyag-ügynökség 15 új anyag felvételét javasolta a „különösen aggodalomra okot adó anyagok” listájára.

MI KERÜL A KARÁCSONYI ASZTALRA?

Európa négy országában vizsgálta karácsony előtt az élelmiszereket a Növényvédelmi Akcióhálózat (Pesticide Action Network, PAN). Összesen 51 fejes salátát és 47 mandarint elemzett Bulgáriában, Hollandiában, Szlovákiában és Magyarországon.

A vizsgálatok során egy bolgár Metro áruházban vásárolt saláta volt a legszennyezettebb. A minta öt különféle hatóanyagot tartalmazott. Az Európai Unióban betiltott hormonális hatású vinklozolin mellett a határértéknél 61-szer nagyobb koncentrációban fordult elő a thiophanate-methy nevű lehetséges rákkeltő anyag, és a karbendazim mennyisége is több mint kétszer magasabb volt a határértéknél. Ennek a gombaölőnek a használatát mutagén hatása miatt az új uniós növényvédőszer-szabályozás értelmében hamarosan be kell szüntetni.

A Hollandiában árusított mandarinok átlagosan három különböző szermaradékot is tartalmaztak, sőt az egyik minta az egész unióból kitiltott, idegrendszert károsító dicofolt is tartalmazott. Általában jellemző volt az elavult, egészségünkre kockázatot jelentő vegyszerek jelenléte.

Érdekes módon a legtisztább termékeknek a Szlovákiában vásárolt spanyol saláták bizonyultak, melyek kivétel nélkül permetszermentesek voltak. Az egyetlen szlovák származású salátában viszont hét féle vegyszermaradék is volt, köztük a már részben korlátozott, hormonrendszert károsító bifentrin.

Egyrészt örömteli, hogy a közel száz mintában csak egy esetben fordult elő határérték feletti szennyezettség, de meg kell említeni, hogy az Európai Parlament 2008-ban hozott döntésével az egyes tagországok által korábban megállapított határértékeket „harmonizálta”, ami a gyakorlatban a határértékek nagymértékű emelését jelentette.

Különös aggodalomra ad okot, hogy egy-egy minta jellemzően több különféle permetszert tartalmazott, hisz ezek együttes egészségügyi hatásáról még a legjobb szakértők sem tudnak semmi bizonyosat mondani.

A Magyarországon beszerzett két minta kivételével az összes vizsgált mandarinból ki lehetett mutatni szermaradékot. Sőt a többi országban beszerzett minták több mint 90 százaléka többféle szert is tartalmazott. Egy holland mandarinmintában 6 féle vegyszer volt.

Simon Gergely, a Növényvédelmi Akcióhálózat Európai Tagozatának projektfelelőse szerint az eredmények alapján erősíteni szükséges a beérkező termékek ellenőrzését, hisz az EU-n belül szabadon áramló zöldségekben és gyümölcsökben, mint a példa is mutatja, könnyen lehetnek egészségkárosító anyagok.

A magyar minták az Auchan, a Spar, valamint a Penny Market üzleteiből származtak az ország mind a hét régiójából. Az összes Magyarországon vásárolt minta megfelelt a hatályos uniós jogszabályoknak.

A Magyarországon vett 18 salátaminta mindegyike hazai eredetű volt, mintegy 15 százalékukban (3 minta) nem volt kimutatható szermaradék, a minták közel felében viszont több hatóanyag is jelen volt. A három kereskedelmi lánc termékeinek szennyezettsége csak kis mértékben tért el egymástól, azonban a Penny Market áruai voltak a legtisztábbak. A két észak-magyarországi mintában nem volt kimutatható szermaradék.

A többségében Spanyolországból származó mandarinminták a salátához hasonló szennyezettségűek voltak. A 2 permetszermentes termék mellett szintén közel 50 százalékos volt a többféle hatóanyagot is tartalmazó gyümölcsök aránya. A mandarin esetén a három bolthálózat és a régiók között nem volt számottevő szennyezettségbeli eltérés.

A hazai minták szennyezettsége hasonló volt a 2007. évi hatósági vizsgálatok eredményeihez. Azonban sajnálatos, hogy a 2008. évi vizsgálatok összefoglaló értékelésének nyilvánosságra hozatala a növényvédelmi hatóság munkájának

„racionalizálása” (vagyis leépítése) közepette, úgy tűnik, feledésbe merült.

Pál János, a Levegő Munkacsoport témavezetője elmondta: a kockázatok csökkentése érdekében javasolt, hogy ökológiai, esetleg integrált gazdálkodásból származó terméket válasszunk. Jellemzően a hazai szezonális áruk is kisebb permetszer-tartalmúak. A felhasználás előtt a permetezett termékek mosásával, illetve meghámozásával a szermaradványok jelentős része eltávolítható.

A Levegő Munkacsoport szeretné elérni, hogy a nyugat-európai kereskedelmi láncok gyakorlatához hasonlóan a hazai vállalatok is tegyenek önkéntes vállalásokat termékeik permetszer-tartalmának csökkentésére. Ez a lépés a fogyasztók biztonságának és bizalmának növelése mellett a gazdálkodók felé is jelezné, hogy érdemes a környezetkímélő gazdálkodási módszereket alkalmazni.

A hazai minták elemzése a Levegő Munkacsoport KEOP-6.1.0/B-2009-0003 számú vegyi anyag kampánya keretében, az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósult meg.

A vizsgálat eredményeinek összesítő táblázata itt érhető el: www.levego.hu/letoltes/kapcsolodo_anyagok/peszt-osszefogl.xls

Magyarországi tagszervezete a Levegő Munkacsoport.

(Levegő Munkacsoport)

LASSAN ELTŰNIK AZ AMALGÁM

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) által összehívott nemzetközi szakértői csoport a higany fogászati célú felhasználásának megszüntetését javasolja. A környezetvédő civil szervezetek üdvözlik a korlátozására tett javaslatot, hiszen az egy lépés a környezetterhelés csökkentésére.

Az egyeztetésen bemutatott előadásokból nyilvánvaló, hogy a higanymentes töméseket már több fejlődő országban elterjedten használják, így a gyakorlat már meghaladhatja a politikai döntéseket – mondta Elena Lymberidi-Settimo az EEB (Európai Környezetvédelmi Iroda) higanymentesítési kampányának (Zero Mercury Campaign) koordinátora.

Az ajánlás elfogadása előtt 70 civil szervezet közös levélben kérte a WHO-t, hogy mielőbb készítse el a higanytartalmú fogtömőanyagok betiltásának ütemezését.

A WHO a 2005-ben elfogadott higannyal kapcsolatos jelentésében már leírta, hogy a „Higany erősen mérgező, különösen metil-higany formában. A vizsgálatok szerint a higany esetén nem ismert olyan határérték, mely alatt biztosan nincsenek káros hatások”.

A civil szervezetek közös levele a higanytartalmú fogtömőanyagok mielőbbi korlátozásáért itt olvasható (angol nyelven): http://mercurypolicy.org/wp-content/uploads/2009/11/091113_ngos_sign_on_letter_to_who_dental.pdf

A civil szervezetek közös sajtóközleménye itt olvasható (angol nyelven):

http://www.zeromercury.org/press/091118_after_WHO_meeting_mercury_dental.pdf

(Zero Mercury Campaign)

ÚJ FELADATOK 25 ÉVVEL A BHOPALI KATASZTRÓFA UTÁN

Huszonöt éve, 1984. december 3-án az indiai Bhopalban negyven tonna metil-izocianát gáz szivárgott ki az Union Carbide növényvédő szereket (pesticideket) gyártó üzeméből, a világ egyik legsúlyosabb vegyi katasztrófáját okozva. A szivárgás

következtében közel 8.000 ember azonnal és legalább további 20 000 ember néhány éven belül meghalt. Körülbelül félmillió embert érintett a szennyezés és több mint 120 000 környékbeli szenvedett maradandó károsodást. A napokban közzétett független felmérés szerint Bhopal környékén még negyed századdal a baleset után is jelentős szennyezés mérhető.

A Növényvédelmi Akcióhálózat (PAN) december 3-át, a bhopali katasztrófa évfordulóját a Peszticidmentesség napjává nyilvánította. Az emléknapi fő üzenete, hogy meg kell szabadulnunk a legveszélyesebb növényvédő szerektől – hangsúlyozta Simon Gergely, a PAN Európai Tagozatának elnökségi tagja, a Levegő Munkacsoport programfelelőse. Az EU idén elfogadta azt a rendeletet, amely kimondja, hogy az egészségünkre kiemelkedően káros, rákkeltő, gén- és hormonrendszert károsító peszticideket ki kell vonni a forgalomból. A zöld szervezetek szerint azonban félő, hogy a nagy gyártók halasztásokat fognak kiharcolni, és így még évtizedekig használatban maradnak e káros vegyszerek, szennyezve élelmiszereinket és a környezetet.

A PAN hazai tagszervezete, a Levegő Munkacsoport szerint bár napjainkban a szigorodó szabályozás miatt a baleseti kockázatok csökkentek, a hosszabb távú káros hatások továbbra is veszélyeztetik egészségünket. Jelentősek a bizonytalanságok a szerek hosszú távú hatásaival kapcsolatban. Aggodalomra okot adó dán vizsgálati eredmények miatt az Európai Tanács decemberben fog tárgyalni arról, miként lehet csökkenteni a mesterséges vegyületeknek a környezetet és az emberi egészséget károsító felhalmozódó (kumulatív) hatását. Pál János, a Levegő Munkacsoport témavezetője szerint jelenleg a legnagyobb egészségügyi kockázatot az emberi szervezetbe kerülő hormonális hatású anyagok okozzák. Több vizsgálat igazolta, hogy az emberi szervezetbe kerülő mesterséges anyagok növelik a hormonális eredetű megbetegedések kialakulásának esélyét. A téma fontosságára való tekintettel a Levegő Munkacsoport más környezetvédelmi civil szervezetekkel együttműködésben levélben kérte hazánk képviselőjét, hogy a Tanács ülésén teremtsék meg egy szigorú, a megelőzést előtérbe helyező szabályozás alapjait.

(Levegő Munkacsoport)

A VISELKEDÉST IS BEFOLYÁSOLJÁK A MESTERSÉGES ANYAGOK

Azok a kisfiúk, akik a magzati fejlődés során nagyobb mennyiségű hormonális hatású mesterséges anyaggal találkoztak, kisebb valószínűséggel fognak fiús játékokkal játszani. Az érintett kisfiúk nemcsak kevesebbet játszottak kisautóikkal, de a durvább játékokban is ritkábban vettek részt.

Már korábbi kutatások igazolták, hogy a hormonális hatású mesterséges anyagok megzavarhatják a fiúk fejlődését, és növelik a terméketlenség kialakulásának esélyét, de a legfrissebb amerikai jelentések szerint a gyermekek viselkedését is befolyásolják. Az EU már korábban betiltotta több műanyagadalékként használt ftalát kozmetikumokban és a játékokban való felhasználását, de a kismamák szervezetébe a mai napig bekerülnek ezek az anyagok a PVC anyagú berendezési tárgyakból (például PVC-padló).

A vizsgálat során a Rochester Egyetem kutatói a terhesség 28. hetében lévő kismamák vizeletmintái alapján állapították meg, hogy a magzatok milyen ftalátterhelésnek vannak kitéve. A vizsgálatban a 74 fiú és a 71 lány viselkedését 4 és 7 éves koruk között figyelték meg a kutatók.

A vizsgálatok szerint két gyakran használt ftalát a DEHP és a DBP magasabb koncentrációja a kisfiúk esetén nagymértékben csökkentette az olyan „fiús” játékok használatát, mint például a kisautó, vagy a vonat, míg a kislányoknál nem figyeltek meg eltéréseket.

A kutatók szerint a fiatalok a fejlődés szempontjából kritikus időszakban (a terhesség 8. és 24. hete között) csökkentették a fiúmagzatokban a tesztoszteron mennyiségét. A hormonális hatás a nemi szervek mellett az agy fejlődését is befolyásolta.

Egyes szakértők meghatározó problémának tekintik a vizsgálatok eredményét, míg mások szerint a viszonylag kevés vizsgálat miatt az eredményeket fenntartással kezelnék.

Az International Journal of Andrology szaklapban megjelent tanulmány itt érhető el (angol nyelven):

<http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/fulltext/122685135/PDFSTART>

Az eredeti cikk itt olvasható (angol nyelven):

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/8361863.stm>

(BBC NEWS)

NÖVELTÉK A GYOMIRTÓSZER-FELHASZNÁLÁST A GÉNMODOSÍTOTT NÖVÉNYEK

Egy novemberben közzétett tanulmány cáfolja a biotechnológiai ipar azon állítását, hogy a génmódosított növények a növényvédő szerek felhasználásának csökkenését eredményeznék. A Dr. Charles Benbrook által készített jelentés bizonyítja, hogy a génmódosított növények bevezetése óta drámai mértékben megnőtt a gyomirtó szerek felhasználása, ami aggodalmakat vet fel a génmódosított növények európai bevezetése kapcsán.

A genetikailag módosított növények túlnyomó részét arra fejlesztették ki, hogy tűrőképesseggel rendelkezzenek a totális gyomirtó szerekkel szemben, ilyen például a Monsanto Roundup Ready szójája, ami túléli a glüfozát hatóanyagú gyomirtót. Ezek a fajták, mint a génmódosított szója, kukorica és gyapot egyre elterjedtebbek az Egyesült Államok növénytermesztésében, így nagymértékben nőtt a Roundup gyomirtó szerrel permetezett területek nagysága. A drasztikus mértékben megnövekedett növényvédőszer-használatot a glüfozáttal szemben ellenálló gyomnövények gyors elterjedése okozza. Ezen növények elpusztításához még nagyobb mennyiségben kell a gyomirtó szereket használni.

A jelentés szerzője az Egyesült Államok mezőgazdasági minisztériumának (USDA) adatait használta, és egyértelmű bizonyítékot szolgáltatott arra, hogy a gyomirtó szerek ellenálló haszonnövényekhez felhasznált vegyszerek mennyiségének növekedése összefügg a glüfozát hatóanyagú gyomirtóval szemben ellenálló gyomnövények megjelenésével és elterjedésével.

A kutatók szerint a glüfozát-rezisztens gyomok ma már több millió hektárt borítanak be, aminek következtében a gazdák költségei biztosan megnövekednek, sokszor jelentős hozamcsökkenéssel társulva, s ezen felül a gyomok elleni védekezés megnöveli a környezeti terheket is.

A jelentés szerint a génmódosított kukorica, szója és gyapot köztermesztésének első 13 éve mintegy 144 ezer tonnával növelte meg a növényvédő szerek felhasználását. Manapság az amerikai gazdák egyre kritikusabbak a génmódosított növényekkel szemben a génmódosított vetőmagok árának drasztikus emelkedése és a rezisztens gyomok gyors terjedése miatt, s ezeket a kételyeket erősíti meg ez a tanulmány.

„A tanulmány világosan cáfolja az ipar érveit, miszerint a génmódosított vetőmagok használatával csökkenne a növényvédő szerek használata. Leleplezi a biotechnológiai óriáscégek által mindenütt terjesztett mítoszt azzal, hogy kimutatja: a génmódosított vetőmagok alkalmazása drasztikusan növeli a növényvédőszer-használatot, szennyezi a környezetet és táplálékunkat, a termelők számára pedig gazdasági károkat okoz. A

génmódosítás sem a gazdáknak, sem a fogyasztóknak, sem a környezetnek, sem a társadalomnak nem jelent semmilyen előnyt, kizárólag néhány növényvédő szert illetve vetőmagot gyártó óriáscégnek hoz hatalmas profitot." - hangsúlyozta Tömöri Balázs, a Greenpeace Magyarország kampányfelelőse.

"E jelentés erős figyelmeztetés az európai vezetők és gazdák felé, hogy ha Európában is természetnek a génmódosított növényeket, akkor a gazdák sok pénzt vesztenének, és még a kezelhetetlen gyomnövényekkel is küzdeniük kellene." - tette hozzá Fidirich Róbert, a Magyar Természetvédők Szövetségének programfelelőse. "A gyomirtó szer felhasználás növekedést a környezetbiztonságért felelős európai hatóság is elismerte, és ezt is figyelembe kell venni, amikor a következő évben az Európai Unió értékelné fogja a génmódosított növények termesztésének társadalmi-gazdasági hatásait."

A "Impacts of Genetically Engineered Crops on Pesticide Use in the United States: The First Thirteen Years" című jelentés itt érhető el: <http://www.organiccenter.org>

(Magyar Természetvédők Szövetsége)

ÚJABB ANYAGOK KERÜLTEK A „KÜLÖNÖSEN AGGODALOMRA OKOT ADÓ” VEGYÜLETEK KÖZÉ

Az Európai Vegyianyag-ügynökség (ECHA) 15 új egészségkárosító anyagot felvételét javasolta a különösen aggodalomra okot adó anyagok (SVHC) listájára. Az új anyagok felvételét hivatalosan 2010 januárjában fogják bejegyezni.

A forgalmazóknak hivatalosan a fogyasztók kérésére 45 napon belül tájékoztatást kellene adnia arról, hogy a listán szereplő anyagok megtalálhatóak-e a kiválasztott termékben, sajnos ez a tájékoztatás az EU több országához hasonlóan hazánkban is gyengén működik.

Az eredeti sajtóanyag itt olvasható:

http://echa.europa.eu/doc/press/pr_09_15_msc_svhc_20091207.pdf

(Európai Vegyianyag-ügynökség)

Kérjük, hogy a hírlevéllel kapcsolatos észrevételeit, illetve le- és feliratkozási szándékát a reach@levego.hu e-mail címen jelezze!

A vegyi anyag hírlevelet összeállította: Pál János

Készült a Levegő Munkacsoport KEOP - 6.1.0/B - 2009 - 0003 számú vegyi anyag kampánya keretében, amely az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Pál János, Simon Gergely

ÚMFT infonál:
06 40 638 638

nfu@nfu.gov.hu • www.nfu.hu